

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefon dyżurny: 21-34-34

Telex: 816-436

BDF/317/22/88

OPINIE O HOMOSEKSUALIZMIE TOLERANCJA CZY POTĘPIENIE?

Komunikat z badań

Listopad 1988 r.

Zwiększona aktywność środowiska homoseksualistów, przejawiająca się w dążeniu do utworzenia i zarejestrowania własnego stowarzyszenia skłoniła CBOS do zainteresowania się tym tematem. We wrześniowym sondażu¹ pytaliśmy badanych m.in. o ocenę zjawiska homoseksualizmu w Polsce², osobisty stosunek do homoseksualistów, a także jakie stanowisko powinno zająć państwo wobec tego środowiska.

1. Ocena homoseksualizmu w Polsce

Wypowiadając się w kwestii znaczenia problemu homoseksualizmu w naszym kraju, badani zajęli niejednoznaczne stanowisko: dla 31,9% jest to problem błahy, dla 30,7% - poważny, a w ocenie 6,1% obecnie homoseksualizm w Polsce w ogóle nie stanowi problemu. Trudności z dokonaniem oceny miało 30,7% ankietowanych.

Najliczniejszą grupę (38% ogółu badanych) stanowią zatem ci, według których omawiane zjawisko nie jest w Polsce problemem społecznym (wypowiedzi: "problem błahy" oraz "w ogóle nie istnieje"). Są to przeważnie: mężczyźni, osoby w wieku 26-40 lat, zamieszkujące w dużych miastach (powyżej 50 tys. ludności), legitymujące się wyższym poziomem wykształcenia, przynależące do inteligencji oraz niewierzące (patrz tab. 1 aneksu).

Jako problem poważny postrzegają homoseksualizm częściej osoby młode (do 25 lat), zamieszkujące w miastach (do 50 tys. ludności), mające wykształcenie od zasadniczego do pomaturalnego, uczniowie i studenci oraz wierzący i praktykujący regularnie (patrz tab. 1 aneksu).

Uzasadniając swe stanowisko, że homoseksualizm to poważny problem respondenci (459 osób) najczęściej wymieniali:

zagrożenie chorobami różnego rodzaju, w tym AIDS	32,5%
--	-------

---

¹ Zrealizowanym pod hasłem "Co o tym myślisz (12)?" w dniach 15-23 września 1988 r. na reprezentatywnej udziałowej próbie dorosłej ludności (1493 osoby).

² W badaniu homoseksualizm zawężono do stosunków między mężczyznami.

ogólnie negatywny wpływ homoseksualizmu na społeczeństwo (groźne, nienormalne wynaturzenie, niezdrowe itp.)	31,6%
zagrożenie przestępczością (kradzieże, morderstwa, zbrodnie w Piotrkowie itp.)	19,6%
demoralizacja dzieci i młodzieży	11,8%
rzadziej:	
aspekty medyczne problemu, konieczność leczenia homoseksualistów	8,5%
zagrożenie norm moralnych, etycznych i religijnych	6,8%.

Oto niektóre dosłowne wypowiedzi ankietowanych:

Jest to wynaturzenie społeczeństwa.

W tym środowisku szerzy się AIDS i dokonuje wiele zbrodni.

Jest to dewiacja społeczna i psychiczna.

Bardzo się rozpowszechnił, wymaga badań socjologiczno-seksualnych w celu ustalenia przyczyn tego zjawiska i wychowawczych działań profilaktycznych.

Z tego środowiska jest najwięcej przestępców, tak mi się wydaje, i zbrodniarzy.

Zagrożenie dla młodzieży, wynaturzenie, deprawowanie dzieci w związku z oferowaniem dóbr materialnych.

Homoseksualizm przynosi wstyd społeczeństwu, powinien być tępiiony.

Należy podtrzymywać nasz gatunek ludzki, a to temu zaprzecza.

Jest to poważny problem społeczny. Znajomość mechanizmów homoseksualizmu może przyczynić się do złagodzenia ich problemów, nie należy ich wykluczać ze społeczeństwa, a otoczyć opieką, głównie medyczną.

Tych ludzi jest coraz więcej, stanowi to zagrożenie dla innych.

2. Stosunek do homoseksualistów

Na pytanie: "Jak Pana(i) zdaniem odnosi się do homoseksualizmu większość naszego społeczeństwa?" 0,3% badanych odpowiedziało, że życzliwie, 22,0% - obojętnie, 65,2% - wrogo. Trudności ze sformułowaniem sądu miało 12,3% respondentów. Natomiast na drugie pytanie: co badany odczuwa wobec homoseksualistów, rozkład odpowiedzi był następujący:

wstręt, odrazę	61,8%
pogardę	51,2%

obojętność	37,7%
lekceważenie	37,0%
współczucie	34,4%
obawę, strach	32,2%
rozumienie	13,4%
zaciekawienie	8,9%

Skorelowanie odpowiedzi na oba pytania pozwala sądzić, że na opinie respondentów o stosunku społeczeństwa do homoseksualizmu ma wpływ ich nastawienie do homoseksualistów. I tak:

- wśród uważających, że większość społeczeństwa odnosi się do homoseksualizmu życzliwie, w odczuciach indywidualnych wobec homoseksualistów dominowało rozumienie i współczucie;

- spośród odpowiadających, że obojętnie, większość w odczuciach indywidualnych również deklarowała obojętność;

- uznający, że większość społeczeństwa ma wrogi stosunek do homoseksualizmu, czują do homoseksualistów wstręt, odrazę i pogardę.

Na podstawie analizy odpowiedzi na pytanie o własne uczucia do homoseksualistów można stwierdzić, że:

- najbardziej negatywny stosunek do homoseksualistów (wyrażający się największymi odsetkami wyborów takich określeń, jak "wstręt" i "odraza") mają najstarsi respondenci (powyżej 60 lat), mieszkańcy wsi, osoby mające wykształcenie co najwyżej podstawowe, rolnicy, emeryci, renciści, a także wierzący i praktykujący regularnie i nieregularnie (płeć respondenta nie miała tu statystycznie istotnego znaczenia);

- najbardziej lękają się (o czym świadczą najwyższe odsetki deklarujących "obawę" i "strach") kobiety, osoby starsze, mieszkańcy wsi, osoby o niskim poziomie wykształcenia, rolnicy oraz wierzący i regularnie praktykujący;

- najbardziej zainteresowani nimi (najwyższe odsetki deklarujących "zaciekawienie") są respondenci najmłodsi (do 25 lat), zamieszkujący w miastach powyżej 200 tys. ludności, mający wykształcenie wyższe (niepełne lub pełne), a także uczniowie i studenci oraz osoby niewierzące.

3. Stosunek państwa do homoseksualistów

Interesowało nas również, jaki powinien być - zdaniem badanych - stosunek państwa do środowiska homoseksualistów. Na pytanie, czy państwo powinno je ochraniać, zwalczać czy też traktować obojętnie, respondenci odpowiedzieli następująco: ochraniać - 6,6%, zwalczać - 45,6%, traktować obojętnie - 30,3%. Nie miało zdania w tej sprawie 17,3%.

A więc przeważają postawy nietolerancji wobec tego środowiska. Wyniki badań wskazują na ścisłą zależność opinii respondentów w danej kwestii od ich cech demograficzno-społecznych (patrz tab. 2 aneksu) - podobnie jak to było w przypadku indywidualnych odczuć. Przekonanie, że państwo powinno zwalczać homoseksualistów, wyrażały te same grupy badanych, które deklarowały do nich wstręt i odrazę.

Można zatem rozszerzyć już wcześniej sformułowany wniosek, że indywidualne postawy badanych wobec homoseksualistów wpływają nie tylko na ich wyobrażenie o tym, jak postrzega ten problem większość społeczeństwa, ale także jak państwo powinno odnosić się do tego środowiska.

4. Opinie w kwestii stowarzyszenia homoseksualistów

W związku z podjętymi przez środowisko homoseksualistów działaniami na rzecz utworzenia i zarejestrowania własnego stowarzyszenia, które zajęłoby się ich problemami³, chcieliśmy ustalić, jak badani odnoszą się do tej kwestii. Pytanie brzmiało: "Czy uważa Pan(i), że władze powinny wyrazić zgodę na utworzenie takiego stowarzyszenia, czy też powinny odmówić?". Za tym, aby władze zezwoliły na rejestrację, opowiedziało się 24,0% ankietowanych. Większość (54,4%) uważała, że powinny odmówić, a 21,6% nie miało zdania.

Opowiadający się za negatywnym załatwieniem sprawy (800 osób), uzasadniali swoje stanowisko najczęściej następująco:

należy ich zwalczać, potępiać, a nie pozwalać się zrzesać	26,0%
nie jest to nikomu potrzebne, ogólne wyrażenie sprzeciwu	21,9%

³ Wywiad z anonimowym rzecznikiem ruchu na rzecz kobiet i mężczyzn homoseksualnych. "Polityka", nr 5/88.

zgoda spowoduje rozszerzenie się zjawiska, ułatwi im życie, spotęguje zagrożenie	16,2%
zagrożenie norm moralnych, etycznych, religijnych	12,4%

Oto przykłady dosłownych wypowiedzi:

Skoro należy ich potępiać, to także niech nie mają swojej organizacji. Na diabła stowarzyszenie homoseksualistów!

Władze mają chyba się czym zająć, a nie poświęcać czas i uwagę ludziom, którzy na to nie zasługują.

Zgoda mogłaby doprowadzić do zwiększenia problemu.

Bo i wariatom trzeba by założyć stowarzyszenie lub organizację.

Są pewne granice norm moralnych i w naszym społeczeństwie one powinny być przestrzegane.

Jest to groteskowe żądanie wynikłe z mody na tego rodzaju kluby na Zachodzie. Służą one głównie do "podrywania" nowych obiektów seksualnych (coś ze stręczycielstwa ma w sobie taki klub).

Bo wcześniej musiałyby wyrazić zgodę na powstanie oficjalnych domów publicznych. Nietrudno zebrać także dużo większe środowisko, które by się tego domagało.

W argumentacji za podjęciem pozytywnej decyzji (367 osób) najczęściej występowały następujące sformułowania:

jeśli jest im to potrzebne, ważne, należy im to umożliwić	27,0%
należy ich zarejestrować, aby móc kontrolować, (mieć "na oku"), otoczyć opieką medyczną, łatwiej zwalczać AIDS itp.	22,6%
powinni mieć takie same prawa jak inni ludzie (powoływanie się na prawa obywatelskie, konstytucję itp.)	22,1%
trzeba im pomóc, udzielić wsparcia, wymagają specjalnej pomocy	19,3%

I tu też dla ilustracji podajemy typowe wypowiedzi badanych:

Widocznie jest to ważne dla tego środowiska.

Każdy człowiek ma prawo wyboru i nie należy go szykanować.

Ponieważ wówczas można by ustalić liczbę osób dotkniętych tą nieprawidłowością, grupa umożliwiłaby także badania nad przyczynami.

Są to ludzie w jakiś sposób nienormalni. Ich organizacja pomogłaby im w życiu i jego problemach. Wiadomo, co znaczy seks w życiu!

Kontrola medyczna, ochrona przed chorobami, ewentualne leczenie.

Władze powinny udzielać zgody na wszelkie stowarzyszenia, potrzebne różnym środowiskom.

Jest to zgodne z konstytucją PRL.

Państwo mogłoby w ten sposób poświadczyć (udowodnić), że przestrzega praw obywatelskich (praw do stowarzyszeń).

Ponieważ się ujawniają i może mniej będzie zbrodni z tego powodu.

Odmowę władz na rejestrację stowarzyszenia homoseksualistów częściej postulowali ludzie starsi, mieszkańcy wsi, osoby mające niski poziom wykształcenia, rolnicy, emeryci, renciści oraz wierzący i regularnie praktykujący, natomiast za tym, aby wyraziły zgodę, optowały częściej osoby: młode, zamieszkujące w dużych miastach, mające wykształcenie wyższe niepełne lub pełne, przynależące do inteligencji oraz niewierzące (patrz tab. 3 aneksu).

Warto zauważyć, że spośród mężczyzn przeciwnych rejestracji stowarzyszenia 23% było nagabywanych³ przez homoseksualistów, natomiast w grupie zgadzających się na rejestrację - 35%.

---

³ Co czwarty mężczyzna objęty badaniem był zaczepiony przez homoseksualistę, w tym: jako dziecko - 6,7%, jako dorosły - 14,8%, jako dziecko i dorosły - 3,7%. Nigdy nie spotkało się z propozycjami homoseksualistów 74,8% respondentów płci męskiej.

ANEKS

Tabela 1

w procentach

Cechy społeczno-demograficzne badanych	Odpowiedzi respondentów na pytanie o istotność problemu homoseksualizmu w Polsce			
	poważny	błahy	nie istnieje	trudno powiedzieć
Ogółem	30,7	31,9	6,1	30,7
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	29,5	37,3	6,7	26,0
Kobiety	31,8	27,1	5,5	35,1
<u>Wiek</u>				
Do 25	35,9	33,5	4,8	25,4
26-40	29,0	38,6	5,0	26,3
41-60	33,9	29,5	7,4	29,2
powyżej 60 lat	25,4	22,0	7,6	45,0
<u>Miejsce zamieszkania:</u>				
Wieś	29,5	26,4	6,0	37,4
Miasto:				
do 50	37,5	35,1	4,2	22,8
51-200	27,5	36,8	3,3	32,0
powyżej 200 tys.mieszkańców	29,9	34,8	10,0	25,1
<u>Wykształcenie</u>				
Niepełne podstawowe i podstawowe	29,7	23,6	6,9	39,8
Zasadnicze zawodowe i niepełne średnie	32,3	32,3	6,5	28,2
Średnie i pomaturalne	32,2	39,2	5,4	22,6
Niepełne wyższe i wyższe	25,9	44,8	3,5	25,2
<u>Przynależność do grupy społeczno-zawodowej</u>				
Inteligencja	26,0	42,9	6,5	24,7
Średnie kadry	36,2	35,1	5,1	22,9
Robotnicy	28,4	39,0	6,5	25,6
Rolnicy indywidualni i robotnicy rolni	26,0	22,5	7,0	44,5
Emeryci i renciści	28,6	24,7	6,9	39,8
Uczniowie i studenci	37,9	27,6	3,4	31,0
Inni niepracujący	32,7	30,8	5,6	29,9
<u>Stosunek do wiary i praktyk religijnych</u>				
Wierzący i praktykujący regularnie	33,2	26,4	5,3	34,9
Wierzący i praktykujący nieregularnie	27,9	35,6	7,1	28,5
Wierzący i niepraktykujący	28,2	40,3	6,6	24,9
Niewierzący	29,9	43,7	6,9	18,4

Tabela 2

w procentach

Cechy społeczno-demograficzne badanych	Odpowiedzi respondentów na pytanie: "Czy Pana(i) zdaniem państwo powinno ochraniać homoseksualistów, zwalczać ich, czy też traktować obojętnie?"			
	ochra- niać	zwalczać	traktować obojętnie	trudno po- wiedzieć
Ogółem	6,6	45,6	30,3	17,3
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	5,7	42,1	35,7	16,5
Kobiety	7,4	48,9	25,5	18,1
<u>Wiek</u>				
Do 25	7,3	38,3	36,3	17,7
26-40	8,8	35,9	36,3	19,0
41-60	5,4	56,1	25,5	13,0
powyżej 60 lat	3,4	55,2	21,4	20,0
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	4,8	52,1	25,0	18,0
Miasto:				
do 50	5,6	47,7	31,2	15,4
51-200	7,5	38,8	35,1	18,3
powyżej 200 tys.mieszkańców	9,7	38,5	34,8	17,1
<u>Wykształcenie</u>				
Niepełne podstawowe i podstawowe	2,3	59,2	21,3	17,2
Zasadnicze zawodowe i niepełne średnie	5,9	43,8	32,0	18,3
Średnie i pomaturalne	10,3	34,4	36,9	18,1
Niepełne wyższe i wyższe	16,1	28,7	43,4	11,9
<u>Przynależność do grupy społeczno- zawodowej</u>				
Inteligencja	14,5	26,3	48,7	10,5
Średnie kadry	12,2	38,3	31,6	17,6
Robotnicy	3,1	45,7	35,6	15,7
Rolnicy indywidualni i robotnicy rolni	2,5	55,5	20,5	21,5
Emeryci i renciści	2,7	60,9	20,5	15,9
Uczniowie i studenci	10,3	27,6	43,1	19,0
Inni niepracujący	8,4	41,1	32,7	17,8
<u>Stosunek do wiary i praktyk reli- gijnych</u>				
Wierzący i praktykujący regu- larnie	5,7	55,1	21,1	17,2
Wierzący i praktykujący nie- regularnie	6,2	41,7	35,3	16,8
Wierzący i niepraktykujący	9,9	27,6	42,0	20,4
Niewierzący	9,2	23,0	51,7	14,9

Tabela 3

w procentach

Cechy społeczno-demograficzne badanych	Odpowiedzi respondentów na pytanie: "Czy uważa Pan(i), że władze powinny wyrazić zgodę na utworzenie stowarzyszenia homoseksualistów, czy też powinny odmówić?"		
	wyrazić zgodę	odmówić	trudno powiedzieć
Ogółem	24,6	53,6	21,6
<u>Płeć</u>			
Mężczyźni	25,0	53,2	21,5
Kobiety	24,3	53,9	21,8
<u>Wiek</u>			
Do 25	32,7	45,6	21,8
26-40	32,0	46,9	21,1
41-60	20,6	61,4	17,7
powyżej 60 lat	9,3	62,5	27,8
<u>Miejsce zamieszkania</u>			
Wieś	18,4	60,0	21,4
Miasto:			
do 50	28,7	54,2	16,8
51-200	24,3	51,9	23,9
powyżej 200 tys.mieszkańców	32,2	43,9	23,9
<u>Wykształcenie</u>			
Niepełne podstawowe i podstawowe	10,7	63,3	25,5
Zasadnicze zawodowe i niepełne średnie	27,1	52,0	20,9
Średnie i pomaturalne	32,5	48,5	19,0
Niepełne wyższe i wyższe	48,3	35,7	16,1
<u>Przynależność do grupy społeczno-zawodowej</u>			
Inteligencja	48,1	33,8	18,2
Średnie kadry	30,9	50,0	19,1
Robotnicy	23,6	52,8	23,6
Rolnicy indywidualni i robotnicy rolni	13,5	65,0	21,5
Emeryci i renciści	12,0	64,9	22,8
Uczniowie i studenci	46,6	37,9	15,5
Inni niepracujący	29,0	42,1	29,0
<u>Stosunek do wiary i praktyk religijnych</u>			
Wierzący i praktykujący regularnie	17,4	61,6	21,0
Wierzący i praktykujący nieregularnie	27,0	48,5	24,2
Wierzący i niepraktykujący	35,9	43,6	19,9
Niewierzący	49,4	33,3	17,2